

Бібліятэка часопіса Маладосць

Славамір Адамовіч

Кальварыйскія клёны

вершы

Мінск
Выдавецтва ЦК КП Беларусі
1990

Богам у маёй душы была і застаецца Маці-прырода, яе невычарпальны дух. Адно ёсць імкненне — са смецця і другу чалавечых адносінаў здабыць парастак цноты. Няхай тымі парасткамі будуць два-тры ўдалыя вершы.

«In herbis, verbis et lapidibus»,— казалі старажытныя. Гэтак і мы, людзі веку сённяшняга, мусім застацца ў травах, словах і камянях.

Славамір АДАМОВІЧ

Славамір АДАМОВІЧ нарадзіўся ў 1962 годзе на станцыі Унежма Анежскага раёна Архангельскай вобласці. Скончыў школу ў мястэчку Будслаў, сьвірскае СПТВ-17. Працаваў трактарыстам на цаліне, служыў у ВМФ, працаваў на чыгуны, на заводзе імя Кірава ў Мінску. Цяпер — студэнт БДУ. Сябра таварыства маладых літаратараў «Тутэйшыя». Друкаваўся ў рэспубліканскіх газетах і часопісах, у штотыднёвіку «Ніва».

ДОЛЯ

Ня кідай мяне, добрая птушка,
забяры ў вышыню за сабой.
Я вузенькай чырвонай істужкай
праплыву па-над белай зямлёй.

Зачаплюся на ймгненне за вежы
разбатрачанай даўніны,
кіну цень на асеньнія межы,
на пушчанскія лахманы.

Хай крычаць мне: ні пуху, ні пер'я!
К д'яблу загадзя ўсё пашлю.
У душу беларускі веру я,
з крывічанкай вазьму шлюб.

Перад тым, як зь зямлёй навечныя, —
прысуджуся зь небам, зорамі...
Ой ты доля мая перапечная,
перавітая ўкрыж аборамаі!

ЯДЛОЎЦАВАМУ КУСТУ

У ігліцы тваёй захаваўся ўздых чысыціні.
Мне здаецца, апошні.
Так жаласна каня крыгчыць.
Нехта ў матчынай хаце на захад вакно
расчыніў,
каб у промнях крываваых
палёт кажаноў прасачыць.

Чуеш стогны? То крушні ўлягаюцца спаць.
Вунь кеменьні наверх варушацца, як шчанюкі.
І на вейцы ў зьвярыны
аб літасьці сьлёзы трымцяць.
І ад вільгаці мякнуць барознаў груды-камлюкі.

Ты расьцеш на зямлі, да якой прырастаю і я.
Ты аўтар мой зялёны, прыстанак лятункаў і мар.
А яшчэ, можа, дуб сярод купін ды звон ручая,
і забыты ратаем, зарослы травою папар.

* * *

Глянцавіты зялёны бруснічнік,
упаду я ў твой дробненькі цьвет,
і, як той закаханы язычнік,
напішу свой паганскі санэт.

З гіяцынту, падбелу, рамонкаў
шматкалёрны атрамонт зраблю

і пісаць буду сьмела і звонка
пра ўсё тое, што ў сьвеце люблю.

А люблю я адчайна і дзёрзка
пекнату залатых нагаткоў,
і маю рудавокую цёзку,
і шурпатасьці першых радкоў.

А люблю я грымотаў раздолье,
чысты лівень, а, зрэшты, і пыл,
калі пыл гэты з роднага поля,
па якім мой бадзяўся капыл.

Я ня ведаю, што па-за сьветам,
і ня ведаю, што па-за мной,
чую толькі, як сэрца каметай
працінае развагаў канвой.

І за гэта люблю маё сэрца,
і шкада мне раба ў сьвязах,
што іграе пужлівае скерца
на зламаных манюю басах.

*Багацькаўка! Мая мілая і ўмесьце з тым
пастылая Багацькаўка! Люблю я цябе з
тваім садком, ляском... Люблю тваіх мілых,
слаўных, вяселых дзетак, тужлівых
старычкоў і вясёлых п'явуньяў-дзевак.
Ненавіджу тваю гразь, непрытульнасьць.
Скарэй набрацца сілухны і пачаць
варушыць камні...*

Максім Гарэцкі

Тамсама ўсё квітнее вішня й бэз,
а гордыя асьверы крэсьляць неба,
там богавым аблокам не пасьпець
ад воч людзкіх схаваць запрэжку Фэба.

Тамсама ўсё шархучая трава,
і шэры чмель, і пыл, і скрып атосы,
і ровар, нахілены да слупа,
і я бягу, расхрыстаны і босы.

О вобразы крывіцкія! О сьвет
і любасьць над усім без атачэньня!
Як хутка ападае белы цьвет,
і як марудна сыпее плод праменны.

* * *

Праз лета, праз дэён карагод мігатлівы
Імкне мая думка ў рабінавы край,
Дзе ў матчыных казках дзівак быў шчаслівы,
А дурань быў дурнем, як тут ні рашай.

Дзе розлівень сонца — калоссем жытнёвым.
У мэндліках-бабках снапы, як дубы.
Жаночыя рукі сярпом адмысловым
Звычайнымі рухамі крояць гады.

Здаецца, каторы ўжо раз я прыходжу
У спавіты туманам зялёны куток,
Дзе гэтак, як колісь, праз цень-агароджу
Фліртуе з чаромхай язмін-хітрунок.

* * *

Нешаляваная хата глядзіцца вугламі ў свет.
Ля хаты на лаўцы тата вітае вясковых кабет.
Паўкругам гародчык прыткнуўся, шчарбаты
парканчык сівы
І сцежка, дзе я спатыкнуўся аб карань
бярозы-журбы.

Нешаляваная хата, парэпаных бёрнаў прыбой.
Скрыпячая веснічак варта, іржавы ў клямцы
прабой.

Мундэра ля студні пад бэзам і блэкату ўдлівы
зірк,

На камені пліска-гарэза, над поплавам кнігаўкі
крык.

Нешаляваная хата, за ёю сцяжына ў прастор.
За ёю дзівосаў багата, за ёю усё навыбор.

А толькі з высокіх гасцінцаў штурхае за грэблю
ўспамін,

Дзе я на згарэлым дзядзінцы з ядлоўцам адзін
на адзін.

РАЗМОВА ЗЬ ЯШЧАРКАЙ НА ПРЫДАРОЖНАЙ КРУШНІ

Сястра мая, шэрая яшчарка,
ня бойся маёй далані,
я брат тваіх вымерлых прашчураў,
а больш я ня маю радні.

Я неба ня прагну високага,
сястра, я люблю спачываць
на ўскраіне поля шырокага
і песьню пра волю сьпяваць.

Люблю я згадаць пра мінуўшчыну:
жытнёвыя мэндзікі ў рад,
гліняны спарыш з хлебнай гушчаю,
і пожня, і сьлёзы, як град,

пажары, грымоты і печышчы,
і побач з ральёю – дзірван,
і сымбаль крывіцкае вечнасьці –
амшэлы жвіровы курган.

І памяці гэткай, о шэрая,
ніколі ня збыцца мне, не!
Жыву я зь вялікаю вераю
на круглым маім валуне.

* * *

Далятайце, зоркі, да зямлі,
Не мінайце шчасця і пакутаў,
І на тлустай чорнае раллі
Вырастайце для віжоў цыкутай.
Далятайце, зоркі, да людзей,
На гасцінцах, вільчаках, адрывах,
На зялёнай кменнае градзе
Узгарайце зоркамі Айчыны!

* * *

Мне сняцца ўпарта вяргіні Палесся
Ў здзічэлых даўно гародчыках,
Быццам яны там, дзе пранеслі
Жоўтае цела нябожчыка.
Вяргіні Палесся, вы — герані,
Квітнееце там, дзе не б'юцца сэрцы.
Вяргіні распачы і ўзнясення
Да самай-самай вяршыні Пратэсту.
Вяргіні жалю, ваш цвет — пякельны,
І чырвань ваша як невыкрык
Жывых і спаленых пакаменняў,
Што леглі ў кляты свой мацярык.
Мне сняцца ўпарта вяргіні Палесся,
Дзверы насцеж у белы свет,
У павуцінні строгі чалеснік
І чорнай слязы прабабчын сыгнэт.

* * *

Калі сьціскае грудзі боль сьмяртэльны
і трызьніцца асочнікаў гайня,
так хочацца з разгушканых арэляў
у зорны сьвет, які б мяне прыняў.

Сярод планет ляцеў бы я і падаў,
губляючы пякельны боль з грудзей,
а ўпаўшы на Юпітэравы грады,
я збудаваў бы новы Калізэй.

Я пасадзіў бы там дубы і сосны,
бязь ліку руж, півоняў і вяргінь,
я пчол бы там разьвёў ды дзікіх восваў,
я даў бы жыць усім – і сам бы жыў
сярод багоў цнатлівых і багінь.

СОН

Пасцяліў каля ног я сабе грунтавыя дарогі,
Ну а вечнасць паклала пад голаў мне шэры валун.
Гэтак сплю я і сню, што ступіў на чужыя парогі,
Дзе мяне сустракаюць і дораць хмялісты багун.

І ў харомы завуць. І звяртаюцца мовай нянаскай.
Вочкі строяць красуні, уладна за рукі бяруць.
І цярновы сплятаюць вянок, намаўляючы казку.
І ў зялёныя вочы мне воцат са смехам ліюць.

А затым, асляпіўшы дарэшты, даюць акульяры,
Каб глядзеў цераз іх на спатрэблены ворагам край,
Каб здавалася мне, што вакол беларускіх абшараў
Не пустэльныя выдмы, а кімсьці сатвораны рай...

* * *

Вось камень, што кінулі мне пад ногі;
Вось дрот, якім павязалі мне рукі;
Вось поле, дзе бралі мяне у аблогу;
Вось Слова, з якога пазнаў навуку,
Як за плугам ступаць,
Як жанчыну кахаць,
Як віжа ненавідзець,
Як жывое не крыўдзіць,
Як радзіму любіць
І адданым ёй быць,
Што сказаць на сьвітанні
Прад заўчасным скананнем.

* * *

На ворыва мае штовесну
зьятаюцца суседзі – чорныя крукі.
І, ляпаючы дзюбамі, спраўляюць мессу
і прагна п'юць ваду з маёй ракі.

На ворыве маім растуць каменныі,

з глыбінь імкнуць, з падзолам і жарствой
выносячы наверх душу тых пакаленьняў,
што некалісь былі Вялікаю Літвой.

На ворыве маім зьбіяру я крушню
для зграі груганоў – няхай дзяўбуць.
А ў баразну ізноў палягуць дружна
нашчадкаў зернеты – і Воляй прарастуць!

ПАЭТ

Ён нарадзіўся з радзімым знакам
Крыху ніжэй, злева, пад сэрцам.
Кляла суседка: «Каб сеў ты макам!
Каб цябе у балота занеслі чэрці!»

А сонца хадзіла высока і нізка,
І сохлі пад сонцам жвіры дварышчаў.
Мусоліў хлопча пустую сыску
Ды слухаў, як вецер за шыбай свішча.

А вечарамі спускаўся з бэлькі
Чырвоны Бай у квяцістых портках,
Вымаў ласунак з рудой камізэлькі
І ціха знікаў у начную фортку.

І штось на палку таямніча шашчэла,
І лямпы свята мігацела дымна.
Прыходзіў бацька з двара скалелы

І браў закурыць цыгарэты «Прыма».

Ніхто не бачыў, ніхто не ведаў,
Як рос хлапчына з радзімым знакам.
І што ён піў, і чым ён дзе снедаў:
Ці быў галодны, ці еў са смакам?

Адрумзала хутка маленства і — міма.
Наперадзе — шлях камяніста-шорсткі...
Хлапца да сябе гукнула Радзіма,
І ён пакрочыў, хутка і проста.

* * *

Я не прыйшоў, калі яго хавалі
гарачым днём у гліну і падзол,
калі пасья за чаркай спаміналі.
а бабы дружна хліпалі ў падол.

Яшчэ ў дварышчы моцна пахла стружкай
і перагарам ад паяльных лямп,
а ўжо хадзілі, нос задраўшы, служкі
і пасьмяротны пелі дыфірамб.

Ды што яму да гэтай позьняй славы,
яму, хто пеў жывую трату дзён,
хто засядаў на непадсуднай лаве
і быў заўжды, як вечны маладзён.

Сьпяшае час. Пчала зьбірае ўнёсак.
Вільготны крыж – яе аэрадром.
Даўно паэт ня ставіць лішніх косак,
бо лёс паставіў кропку за радком.

ДЭФІНІЦЫІ АДНОСНА САМОГА СЯБЕ

Я — там, дзе правіцца імша
Па ўсіх паэтах-самагубцах;
Я — там, дзе кволая душа
Гарыць, як аганёк у грубцы;
Я — там, дзе праклінаюць лёс,
Дзе хлеб смакуюць, як аплатку,
Дзе з плеч чужых і навыврост,
Дзе толькі гора у дастатку;
Я — там, дзе п'юць, што будзь здароў,
Дзе ўсмягла пыхкаюць «Памірам»,
Дзе напявалі на багоў
І растапталі вашу ліру;
Я — там, дзе крута замяшаў
Хтось адчайдушны жаль з нудою,
Дзе грунтавая і шаша
Сышліся разам за гарою;
Я — там, дзе прадзедаў абшар,
Дзе здрадай высланы парогі,
Дзе сёння мне плююць у твар,
Каб заўтра цалаваць у ногі.

* * *

Кальварыйскія клёны асення скінулі ўборы.
Квадратура вакон пачарнела на тварах дамоў.
Завастрыліся скулы завулкаў, і чорныя шторы
захінулі ад сьвету людзкія і радасьць, і кроў.

У клааку ракі бруднапёрыя падаюць птушкі,
і бягуць неахвотна па мёртвай паверхні кругі.
Лістападаўскі вецер хістае рудыя пялюшкі,
на бязьлюдных бульварах
скуголячы жудка з нуды.

На брутальных прыпынках
плакатнасьць у рваных афішах.
Пад нагамі прахожых
канчаецца сёньняшні дзень.
Мы на белых палотнах нанова гісторыю пішам,
наступаючы сьмела на ўласны спалоханы цень.

ПЕСНЯ ПРА ЧАЛАВЕКА Ў ЦЫВІЛЬНЫМ

Вось ідзе чалавек у цывільным,
Засакрэчаны яго рухі.
Ён глядзіць на ўсё позіркам пільным,
Усё чуюць ягоныя вухі.
У яго гарнітурчык прытульны,
Штрыфлі чорныя, чорны крават.
Ён увесць — таямніча-утульны,
Нібы колер шпітальных палат.
Ён ідзе прахаднымі заводаў,
Ён сядзіць у кавярні за кавай.
Ён тутэйшай мяшчанскай пароды,
І яму не патрэбна слава.
У яго ёсць кватэрка і дача,
Жонка сціплая, сын і дачушка.
І калі хто з іх часам і плача —
Суцяшае іх «мішавы плюшка».
... Ён таксама ўладальнік машыны
І трымаецца правіл дарожных.
І пяюць яму песеньку шыны
Пра разведкі краінаў варожых.
Бедалага, не бачыць ён свету
За сваёю штгодзённаю працай.
У палітыку лезуць паэты,
І ніводзін не хоча быць цацай.
... Ён ідзе па асеннім праспекце
І чытае газету «Правда»,
А за ім — 37-ы, год смерці
Мільёнаў бяспраўных.

ВЕРШ НА РАБОЧУЮ ТЭМУ

Мой хлебадаўца станок свідравальны
(Пудовы штурвал і смурод керамінны),
Чуеш, вучань твой з мовай брутальнай,
Я сёння святкую свае імяніны.

Мне сёння святочна у думках і ў сэрцы,
Хоць крыху шкада перазменкі цэхавай,
Калі майстар Ваня па жоўтай паперцы
Чытаў палітграмату і часта перхаў.

Я помню сёння да смеху і болю
Суботы рабочыя і Першамай,
Калі фарбавалі чырвоным кансолі,
А потым нарад закрывалі на «чай».

Я помню трынаццаты наш ліцеіны
І тоўстыя таліі кранаўшчыц,
Плакаты «Даёшь...» замест габеленаў
І на партсходзе чыёсьці «цыц».

Я помню пяшчоту калянай робы,
За шкоднасць квіточкі на малако,
І голад духу, і прагу вантробаў,
І песню сумную пра Суліко...

Таму і сёння я – пралетарый!
І дух мой — сталь! І воля — разец!
А вершу не трэба майму каментарый,
Бо гэта пачатак мой, а не канец...

* * *

Калі я гляджу на вуліцах тлумных
У вочы жанчын, абцяжараных ношай,
Я ненавіджу музыку струнных,
Шрыфт плакатны і медныя грошы.

Мне сорамна, што я зусім няздольны
Хоць чым памагчы натомленай маме.
Маўчаць гарсаветы, далёка Смольны,
І *ні шыша* у бліжэйшай краме.

Фальшываманетчыкі ідэй і веры,
Дысертанты і дысідэнты.
Зведзена шмат дарагой паперы
На прапаганду і псеўдапрацэнты.

А ў сталічных прадмагах чэргі за фаршам,
Чэргі за «Шыпрам», нібы за хлебам.
Ідзе па краіне паходкым маршам
Перестройка зямлі і неба.

Будуюць новыя дамы палітасветы,
Спецпаліклінік, спецгаражоў,
А я ў забягалаўцы спецкатлету
Ем з дапамогаю двух нажоў.

Мне сёння дарэшты абрыдлі словы.
Я — пальцы ў кулак і живот падабраў.
І няхай там усе за усход барвовы,
Я—'За. блакітны прагаласаваў.

Эй вы, там, наверху...
(з папулярнай песенькі)

* * *

Я не быў на самай «верхатуры».
Кранаўшчык знаёмы мне казаў,
Што жывуць там чыста, без халтуры,
Індыкі, вароны і фазан.

Што лятаюць пеўні Млечным Шляхам,
Што у згодзе коршак з вераб'ём,
І гняздзіцца у арла пад пахай
Кураня з маленькім грабянём.

Распавёў ён мне, як там супольна
Век жывуць усякія звяры,
Кожны год аднойчы ў дзень застольны
Амбру п'юць да самае зары.

І не знаюць спаткаемнай звады,
Зрады подлай, хцівасці й маны,
Бо ва ўсіх ні званняў, ні пасады,
Ні айца, ні бога, ні казны...

ЗАЎТРА

Заўтра зноў уставаць
і кудысьці сьпяшацца,
і пра нешта казаць,
і пра штосьці спрачацца.

Заўтра зноў да людзей,
зноў глядзець ім у вочы,
каб якісь «дабрадзей»
мне пра лёс мой прарочыў.

Заўтра зноў да сьвятла
прадзірацца скрозь цемру,
пакуль нехта са зла
не працэдзіць: «Знай меру!»

Заўтра зноў у чарзе
забіваць сваё месца,
каб пачуць, як вярзе
алкаголік пра вечнасьць.

Заўтра зноў да станка,
а пасья за канспэкты,
ад цямна да цямна,
толькі ноч на пражэкты.

Ноччу воля твая –
мар аб шчасьці і славе.
І прысьніцца ральля,

белы конь на атаве.

І прысьніцца яшчэ
стан дзявочы ў абнове,
і бадзькоўскі прышчэп,
і матуліна мова.

БАТАНІЧНАЯ ВОСЕНЬ

Яшчэ на рагу гандляркі
марозіва прадаюць
і смажаць таустыя скваркі
ды воцат на іх ільбюць.

І нечы стомлены тата,
ахвяруючы выхадным,
у кампаніі жонкі і брата
шашлычны нюхае дым.

Ізноў аднавілі піва:
пі цяпер, хоць заліся!
Паветра ранішняга разьліву
з прымаразкам на лісьцях.

Купіць хіба што квіточак,
зайсьці за браму ў сад.
І нават ня ў сад – у садочак,
ды выкашыяць вуліц чад.

І доўга сядзець на лаўцы,
усьміхаючыся прыгожым
у небе аблокам-сваццям,
што пльвучь да сьвятой Каложы.

* * *

Восеньская празрыстасць.
Неба — блакітны шчыт.
Вецер — лятун ганарысты —
Свой прэзентуе спрыт.

На грунтавых дарогах,
У падкапытным пыле,
Нехта знайшоў свайго бога,
А хтосьці з памыямі выліў.

Здзіўлены пад'яленец
У нагавіцах рыжых
Ціха-ціха струменіць
Спакой і красу на бліжніх.

ВЕРАСЕНЬ

Жанчынай надкушаны яблык,
з асенняга саду лісток,
пад вішняй самотныя граблі
і сьмецьцем забіты рышток.

І ў гліне сьляды басаногай,
і дождж, цалавальнік сьлядоў.
І вочы каровы бязрогай,
і бездань пражытых гадоў.

Ды толькі мне зь вечнай самотай
шкада не дзіцячай пары,
а гэных лістоў з пазалотай
на ціхім крывіцкім двары.

Глянё: там, дзе прастор вераснёўскі,
і тут, дзе зьбянтэжаны я,
дымяцца кастроў пахітоскі
і пахне марозам рьяля.

* * *

Павісла пража маткі боскай
паміж ядлоўцам і асінай,
бяз шуму лішняга і лоску
спраўляе восень атрасіны.

Стаяць у роздуме стагодзьдзяў
руіны замкаў зваяваных,
дух страты лётае ў прыродзе,
над пляцам скібы неаранай.

Чыесьці крокі ўздоўж ля прорвы
і цягне ўбок і дзесьці ўніз.
З карункавых фантасмагорый
малюе вецер Ex Libris.

* * *

Паперадзе бязлюднай электрычкі
Кульгавы змрок ляціць у нікуды,
І падаюць спалоханья знічкі
Ў рачныя ціхаплынныя брады.

Схаваліся ад непагадзі душы
Пад абарог, адзін на цэлы свет.
А свет злажыў хатуль і сцежкай рушыў,
Смакуючы сяголетні ранет.

Ягоны шлях кіруе у суквецце
Галактык чыстых, дзе няма хлусні
І дзе на кожнай роснае планеце
Травой жывуць шакалы і ласі.

* * *

Пара курынай слепаты.
Яшчэ святло не запалілі.
З дрымотай ціхай на платы
Ігрушы голле нахілілі.

Глядзіць на сцежку з-за кустоў
Здань сарамлівая з тугою.
Ёй вельмі ж хочацца, каб хто
Крануў яе жывой рукою.

Вось нацямочку рэй вядуць
Ядлоўцы у клубах туману.
І змову прымхліцы плятуць,
Гліняным бразгаючы збанам.

Апоунач змоушчыкау гурма
Загляне ў спячае мястэчка,
І будзе хтосьці давідна
Сніць белых коней не ў вуздэчках.

* * *

Брыдуць два цені праз абмежак
На захад сонца крокам цяжкім,
Зганяюць звера з цёпрых лежак
І ў кожны поркаюць мурашнік.
Кідаюць моўчкі свае душы
На мхі зялёныя, на камень
І ледзьве ягаднік варушаць
Худымі квольмі рукамі.
Брыдуць два цені крок за крокам.
За імі толькі след у росах,
А там, наперадз©, у змроку
Іх зноў чакае мройны пострах.
Брыдуць, каб хлебам дзе разжыцца,
Мінаюць студню з калаўротам,
З якой ніколі не напіцца,
Прыйшоўшы вечарам з работы.

ТЭРОР БАБІНАГА ЛЕТА

Шпалапрапітачныя заводы,
Дрэвы, платы
Пахнуць кардыямінным водарам.
Залатым.
Восень закідала ўбраннем цвінтарыкі
І каплічную немату.
Ах, як вабяць вачэй ліхтарыкі,
Вуснаў ртуць!
Толькі нехта супраціўляецца,
Неразумны, лету бабінаму...
Пяюць прылюдна і моўчкі лаюцца
Ад прэзідэнта самога да рабіна.
Парай фыркаюць радзятары,
Нібы кратэры на Курылах.
Новы сезон адкрываюць тэатры
Ігрой актораў бяскрылых.
Ах, як пяцідзесяцікапеечнае
Пеніцца піва ў рабочых глотках!
Ах, як прыемна, на волі седзячы,
Адчуваць на плячах модную шмотку!
Восень. Лісце. Жоўтыя плашчыкі
Прыкрываюць калені жаночыя.
Ціха і цёпла ў душы аблашчанай,
Нібы шчацэ на фугры вавёрчыным.
Вунь якімі прасцінамі зорнымі
Млечны Шлях пасцяліўся наначкі.
Шчанюкі халоднымі мордамі
Бяруць з далоняў свае падаёначкі

«Вось-такі-так,— па рэйках коціцца,—
Вось-такі-так, вось-такі-так!..»
Упершыню цнатлівыя роцікі
Спазнаюць пацалункаў смак.

* * *

Кармінавая цішыня,
кывіцкая прастадушнасць,
ды хочацца на рысях
сыты спакой парушыць.

Дагератыпы дзён
мне абрыдлі нарэшце.
Гэй, хто там да волі жадзён?
Душу са мною пацешце.

На геаграфічнай карце
мы знойдзем зялёны востраў.
Пляваць мы хацелі на «рацьё»
дзея пачуцьцяў простых.

Ёсьць сонца, неба і хлеб з вадой,
і, дзякуй Богу, Радзіма.
Імкнуць магутнаю плынь-ракой
праз Бацькаўшчыну гальфстрымы.

ПЕСНЯ ПРА АДЗІНОКАГА ЖУКА

У светлай бутэлыцы з-пад піва
Жыў колісь фацэтны жук.
Еў сочыва з жоўтай слівы
І меў свой курортны сук.

На ім ён любіў часамі
Пачысціць блішчасты камзол,
Пакратаць спаважна вусамі,
Знароку упасці на дол.

І там, у зялёнай сельве
Травы дзе разы ды імхоў,
З галантнасцю кавалера
Казюрку праводзіць дамоў.

Ён знаць не хацеў пра дыету,
Тым больш не жадаў ён гавець.
Аблётаў ён добрых паўсвету,
А дома ўсё ж мусіў скалець.

І вось, калі крыльцы аслаблі
І файны падраўся камзол,
Залез у шклянны дырыжабль
Жучок наш, стары хлебасол.

Праз шкло паглядаў ён, маркотны,
На клопат чмялёў і стракоз,
На пекныя мушак фарботы,
На свежы вільготны пракос.

Сачыў ён за краляй-казюркай
І штосьці ўсміхаўся ў вусы.
Па-дзедаўску ціхенька-ціхенька буркаў
І мёрз ад начное расы.

І так дажываў ён дзянёчкі
Ў бутэлыцы празрыстага шкла,
Пакуль не закрыліся вочкі, ах, вочкі,
І сам не рассыпаўся ў шлак.

Праз лета пустая бутэлька
Залегла ў пяску і трысці.
І стала, і стала трава-канапелька
З жучковага сэрца расці.

* * *

Калі здыму я з ашчадкніжкі
Апошні смыканы рубель,
То вып'ю з польскага кілішка
І сам сабе спяю назэль.

Ў душу, расхрыстаную насцеж,
Ганца адчаю не пушчу.
На мой хрыбет, нібы на шасі,
Мацнейшы кузаў нарашчу.

І пакачу па шлях-дарозе
Марошку есці ў дзікі рай,
Дзе на снягах рыпціць палоззе
Ды ззянем свеціць небакрай.

* * *

Не сьпяшай, мая рыжая векша,
на чужое плячо не сьпяшай.
Гэта ж я напаткаў цябе першы,
гэта ж мой ты прагнала адчай.

Будзе шэрае веча гарланіць,
меднагорля будучь крычаць:
разлучыць і свабоды пазбавіць!
Хай на столь у вязьніцы глядзяць.

Толькі ты, мая рыжая векша,
не пужайся людзкой дурнаты.
Сьціхне веча, насупіцца вечар,
і засьвеціцца серп залаты.

Рог затрубіць, гукне акарына,
хваля вольнасьці грудзі спаўе.
Першы твой і апошні мужчына
прад табой на калені ўпадзе.

* * *

Нібы паляны ў сунічным россыпе,
Раптам — польмя! — вусны каханай.
Мала паветра... радасна... млосна,
Страшна адзіным быць, ёю абраным.

Німбы — прэч! Маёй паляшучцы
Дзікі хмель галаву уквеціць.
Колькі трэба, дастану са Случы
Зор, што падаюць на дасвеціці.

Німфы, дзе вам зраўняцца з тою,
Што за ўсіх вас службу нясе
І над маёй дурной галавою
Рукі стрэшкай складае ў сне.

* * *

Абляцела лісце, абляцела
Засмучоных вербаў і рабін.
Адбалела сэрца, адбалела:
Сустрадаю восень сам-адзін.

Дык аб чым, каршуне, ў небе крэчаш?
І нашто твой розгалас лясам?
Абляцела лісце у цямрэчу,
І самотна стала верасам.

Не крычы, прашу я, ў небе смурым,
Не кружляй над болем душ-растрыг.
Хай жа боль закрые, як парсуну
Закрывае вечнасьці уздых.

*Рахиль! Для того, кто во власти твоей,
Семь лет – сдвовно семь ослепительных дней.*

Ганна Ахматава

Перуны адгрымелі. Прасохлі вясёлак палітры.
Загудзелі нясьмела чмялі ў бліскавічнай траве.
Аблачынаў на небе чытаю рухомыя цітры
і хапаю ў далоні дажджамі абмыты прамень.

Чую дух анархізму ў пыле, прыбітым на сьцежцы,
па якой я бягу да цябе, рудавокі матыль.
І шчасьліваму сэрцу ў грудзях немагчыма і цесна,
бо чакаеш, блакітная, ў садзе зялёным, Рахіль!

Там і тут раскідалася сонца па кветках падбелу,
зыркіх промняў адбіткі я бачу ў паглядзе тваім.
О случанка-душа, пакладзі маё сэрца на белым!
У цнатлівых прасьцінах
мы разам ад шчасьця згарым.

Ахвярую Н. М.

* * *

Вы чыталі Міцкевіча; ціха трымцелі між пальцаў
з дробным шрыфтам старонкі;

стаяла сьвяза у вачах.

Нехта ўнізе, далёка, імкліва прабег па асфальце.

Нехта крыкнуў у цемру:

«Бадзяюцца тут па начах».

Нехта бразцуў дзьярыма –

панеслася рэха дварамі

і, распятае, сьціхла на сніх ваконных крыжах.

І ўзмахнулі Вы раптам, як белае ўночы, рукамі,
схамянуліся, нібы ад ветру званочкі ў лугах.

О мая крывічанка, мая дарагая, пяшчота
ахінае душу маю ў гэткі трывожлівы час.

Хай жа крые на сьвеце

на гэтым Вас Бог ад самоты,

калі ўсё ж такі нельга шчасьліва злучыць яму нас.

* * *

Як закаханы ўпершыню хлапчук,
які рукой дрыготкаю кранае
дзяўчыны неспакойную руку,
так я падношу пацеркі твае
да губ маіх. І чую водар цела
твайго. І страшна мне і сьмела.
Гляджу ў каралі воч тваіх я сёньня.
Знадворку хтосьці піша нам на шкле:
Яна + Ён.
І заўтрашні нам сьветлы дзень відзён.

ВЕЧАРОВАЕ

На цвінтары апошнім кленчыць сонца
І мак таўкуць шалёна камары.
У тумановай белае пялёнцы
Зялёныя знікаюць хутары.

Вачэй тваіх блакітнае і бездань
Шукаю тут, дзе сон упаў, як хрупч;
А той, хто ледзь ідзе з вясёлых хрэсьбін,
Крычыць мне штось пра нейкі паляруш,

Шчаслівы прамінуў мяне: ён дома,
А я ўсё адшукаць хачу тваіх
Пяшчотна белых стрыманых далоняў,
І радасць нашу сёння на дваіх.

* * *

Гэта катрынка ядлоўцаў сініх
Музыку сумную грае з вечара,
Гэта пякельны позірк твой вінен,
Што затрымцела сэрца хлапчэае.
Чорныя вочы з глыбі незнаёмага
Штосьці шукаюць ва мне апраметнае...
Безабаронны сусвет у гомане
Двух закаханых і пчол над кветкамі.

ГУЛЬБІВА

Ласкавы аксаміт гардзін
і Вы, жаданая, ў фатэлі.
Гадзіньнік, нібы муэдзін,
і томік «Выбранага» Шэлі.

Мы тут. Мы лобач: я і Вы.
Крыштальны келіх. Дно пустуе.
За мной ня прыйдзе паставы,
таму я сёньня ў Вас начую.

Дванаццаць ночы. Ціхі час.
Крыштальны келіх зноў парожні.
Калі нараньні знойдуць нас,
хай зброя застанецца ў ножнах.

* * *

Мае пачуцці, зрэшты, як і вашы,
Нібы каменні ў крушні: цяжка ім.
Скажыце ж мне, о мілая Наташа:
Вы мне даруеце мяне ў маім былым?

Вы мне прабачыце мілаён маіх жаданняў,
Не вамі вьжліканых некалісь, даўно?
Вы мне дазволіце пабыць у вас да рання?
Я сільфам ціха сяду на акно.

А з першым промнем я расту раптам
Ці спалатнею ў сонечным святле,
І галаву падстаўлю грому-кату,
І, безгаловы, скончу на крыле.

Ёсць безданне глыбокае, а ў ім
Я бачу таямнічыя мігценні.
Там скачучь два абрывістыя цені,
На дол паслаўшы мохавы кілім.

І штосьці маюць цені ад спакусы.
А можа быць, то проста неспакой,
Дзе будучыня вызначана плюсам,
І мінусам — пражытае з табой.

* * *

Беспрытульна душа-пакаеўка
Столькі выхадзіла шляхоў.
І аднойчы, ледзь жыва, на золку
Да тваіх прыблукала дымоў.

Упусці ж мяне, любая, ў хату,
Пакланюся тваім абразам,
Раскажу пра усе свае страты
І душу табе ў рукі аддам.

ПРЫЗНАНЬНЕ

На белай прасьціне ружаў вячэрніх
чырвоны сполах застыў.
Мой шосты месяц, высокі чэрвень
мяне прад Вамі скарыў.

Між пальцаў Вашых душа бадзятгі
сьлізнула жоўтым рамонкам на дол
і там памерла, як даўні шлягер.
Яе аплакаў залётны анёл.

ВІНО шыпшыны **(з Шэлі)**

У прымхліц поўначы ў бутонах гіяцынтаў
Блішчыць шыпшыны церпкае віно.
У сэрца мне ударыла яно.
Спакойна спяць дзесь у пустэльным замку
І кажаны, і векшы, і краты,
Схаваўшыся у шчыліну ці ў ямку;
І ад распырсканых паўсколь краплін,
Пахучых дзіўна так у цемнаце,
Ім весела становіцца у сне,

І чутна шапаценне між галін;
Яны не зналі аб такім віне.

* * *

Чэрствым акрайцам у кіпені пачуцыцяў
разбракаю, каб, як зь цеста, новага сябе
вылепіць і паставіць на патрэбнае месца,
зерне пакінуўшы на новы засеў.

РАЗУМ ЕННЕПАЧАТКУ

Ніхто яшчэ не парушыў камень, які у крушні.
Ніхто яшчэ зямлю не араў сахой да знямогі.
Ніхто яшчэ не лічыў зоры ў цямрэчы вусцішнай,
Нікога яшчэ агонь не цалаваў у ногі.

МОВА

Якісьці паэта сказаў, што дзве мовы ў яго і
абедзве родныя. Падумаў тады: няўжо ты, паэце,
дзвюх матак ссаў немаўляцем?

ПЫТАННЕ

Спытай жа самога сябе: ці я жыццю рады?
А як адкажаш, не пытайся ў іншых.

ЗЛЫ

Злы ходзіш на дурасць разумных і на
разумнасць дурных. Глядзіш, як суседзі твае
вар'яцеюць за картамі, у «тысячу» гуляючы.
Адзін з іх вершы папісвае сентыментальныя,
другі распрацоўвае «тэорыю» санета, а трэці,
цёзка твой, па-беларуску двух слоў звязаць не
можа — на філфаку вучыцца.

Злы ты на іх, а яны на цябе за тое, што
кампанію ім не можаш скласці.

ГЛЫБІНЯ

Глыбіня, што прысом не дастанеш. Слова
толькі дапытацца можа тае цемры бяздоннай. А
як жа знайсці яго, чароўнае, каб вочы каханай
чорныя ратаваць маглі цябе ў глыбі глыбокай?

Матчыным словам крані душу дзявочую:
адкажа — тады не бойся глыбокага.

НА ВАЕННАЙ КАТЭДРЫ

Цябе на афіцэра вучаць.

На перапынку размаўляў па-беларуску,
задумаўся і на ўроку пачаў так. Ды хутка апёкса
— маёр не зразумеў: «Перестаньте разговаривать
на местном наречии!»

...Ты Каліноўскага ўспомніў.

* * *

Калі запрсяць мяне ў краіну,
дзе продкі нашыя княжаць наўздыў,
ты ня кідай на каўчэг мой гліну,
а гронку воўчага лыка ўскладзі.

Дай мне ружовую замест свечкі,
каля галавы пакладзі, як вянец.
Ціхманья воблакі, нібы авечкі,
няхай абжалосяць мой хуткі канец.

З М Е С Т

Доля

Ядлоўцаваму кусту

Глянцавіты зялёны бруснічнік

*** Таксама ўсё квітнее вішня й бэз

*** Праз лета, праз дзён карагод мігатлівы...

*** Нешаляваная хата

Размова з яшчаркай на прыдарожнай крушні

*** Далятайце, зоркі, да зямлі

*** Мне сняцца ў горта вярціні Палесся... .

*** Калі сціскае грудзі

Сон

*** Вось камень

*** На ворыва маё штове сну

Паэт

*** Я не прыйшоў

Дэфініцыі адносна самога сябе

*** Кальварыйскія клёны

*** Песня пра чалавека ў цывільным

Верш на рабочую тэму

*** Калі я гляджу

*** Я не быў на самай «верхатуры»

Заўтра

Батанічная восень

*** Восеньская празрыстасць

Верасень

*** Павісла пража маткі боскай

*** Паперадзе бязлюднай электрычкі

*** Пара курынай слепаты

*** Брыдуць два цені

Тэрор бабінага лета

*** Кармінавая цішыня

Песня пра адзінокага жука

*** Калі здыму я з ашчадніжкі

*** Не спяшай, мая ружыяя векша

*** Нібы паляны ў сунічным россысе...

*** Абляцела лісце, абляцела

*** Перуны адгрымелі
*** Вы чыталі Міцкевіча
*** Як закаханы ўпершыню хлапчук..
Вечаровае
*** Гэта катрынка ядлоўцоў сніх
Гулліва
*** Мае пачуцці, зрэшты, як і вашы
*** Ёсць безданне глыбокае
*** Безспрытульна душа-пакаёўка
Прызначэнне
Віно шывшыны
*** Чэрствым акрайцам
Разуменне пачатку
Мова
Пытанне]
Злы
Глыбіня
На ваеннай катэдры
*** Калі запрсяць мяне ў краіну...

© OCR: Камунікат.org, 2010 год

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2010 год

© PDF: Камунікат.org, 2010 год